

LAADUKAS SISÄLLÖNKUVAILU -SUOSITUS

ESKO SIIRALA

HELSINGIN YLIOPISTON KIRJASTO,
VIIKIN KAMPUSKIRJASTO

14.5.2014

HELSINGIN YLIOPISTO

MIKSI SISÄLLÖKUVAILLAAN

- Sisällönkuvailussa pyritään mahdollistamaan sisällöllisesti tietynkaltaisten teosten tai dokumenttien löytäminen
- Sisällönkuvailijan tulisi osata arvioida mikä ko. dokumentissa on oleellista tiedonhakijoille

HELSINGIN YLIOPISTO

Sisällönkuvailun tarkoitus on mahdollistaa hyvä tiedonhaku:

- vastaavat aiheet löytyvät yhteneväisesti :
 - oikeilla luokilla,
 - oikeilla asiasanoilla
 - kohdeviittauksilla
 - mahdollisesti myös vapaan haun termein sisällysluetteloista ja huomautuskentistä

HELSINGIN YLIOPISTO

Sisällönkuvailussa on myös tavoitteena:

Kattavuus: miten kattavasti haluttu aineisto löytyy

Relevanssi: sisällönkuvailun avulla löytyy merkityksellistä, aiheenmukaista aineistoa.

Validiteetti: sisällönkuvailun avulla löytyy oikeaa, terminologian tarkoittamaa aineistoa

HELSINGIN YLIOPISTO

MITEN ALOITAT SISÄLLÖNKUVAILUN

- Sisällönkuvailija perehtyessään julkaisun sisältöön voi hyödyntää tarpeen mukaan otsikkoa, tiivistelmää, sisällysluetteloä, väliotsikoita, esipuhetta, johdantoa ja julkaisussa mainittuja avainsanoja

- Myös taulukkotekstejä, määritelmiä, tutkimustavoitteita, yhteenvetoa, artikkeleita, takakantta ja ennakkoesitteitä voi käyttää julkaisun sisällönkuvailussa
- Tutki tarvittaessa samasta aiheesta tehtyjen muiden julkaisujen sisällönkuvailua
- Voit vertailla erikielisten versioiden sisällönkuvailua

- Teoksen tai artikkelin kuvailussa voi hyödyntää myös tietoaaineistoja, jota saadaan:
 - hakemalla samojen tekijöiden muuta tuotantoa
 - hyödyntäen samoja aiheita, luokkia, yhdistelmiä
- Suhtaudu kuitenkin kriittisesti: löytynyt teos voi olla eri näkökannalta katsottu, voi olla tullut uusia termejä
- Tavoitteena on kuvailla julkaisun kokonaisuus, älä kuvaile pieniä osia, jollei se aiheen harvinaisuuden takia ole jollain tavalla erityisen tarpeellista

- E-kirjojen sisällönkuvailussa voi hyödyntää julkaisijoiden antamaa viitetietoa ja metadataa
- Kokotekstiaineistojen sisällönkuvailun merkitys kasvaa, koska tekstintunnistuksen kautta haettava aineisto voi olla liian laaja hakujärjestelmille
- Käytä sekä mahdollisimman tarkkoja (=suppeita) asiasanoja - riittävä spesifisyys - että niistä ainakin astetta laajempia termejä

- Laita kasvien, taudinaiheuttajien ja eläinten tieteelliset nimet asiasanoihin, jos suinkin mahdollista
- Sanastojen termien välisiä suhteita voi hyödyntää, kun kuvailee itselle vieraan alan tietoaaineistoja
- Jos sisällönkuvailussa ei voi hyödyntää auktoriteettitietokantoja esim. Asteria, on termien oikeat muodot tarkistettava asiasanastoista, tesaureuksista tai ontologioista

- Sisällönkuvailutyötä nopeuttaa ja tasalaatuistaa, jos asiasanasto tai ontologia on auktoriteettitietokannassa, joka on kytkettynä viite- tai kokotekstitietokantaan
- Tämä varmistaa, että termit tallennetaan oikeassa muodossa
- Tämä yllämainittu lisää myös sisällönkuvailun johdonmukaisuutta

- Asiasanojen määrää ei yleensä ole rajoitettu - voit antaa niin monta asiasanaa kuin on tarpeen
- Kun nämä sanastot ja ontologiat ovat kytkettynä myös asiakaskäyttöliittymään, asiakkaat hakevat käyttöliittymän ohjaamana tietoa niillä termeillä, millä aineistoa on kuvailtu

SISÄLLÖNKUVAILUN PERIAATTEET -SUOSITUS

1. Kaikki luetteloitava aineisto sisällönkuvaillaan

- Poikkeus: suuria e-kirjapaketteja ei tarvitse sisällönkuvailla itse

2. Sisällönkuvailussa noudatetaan Sisällönkuvailuohjetta MARC21-formaattia varten (laadittu 22.11.2012, päivitetty 16.1.2013)

[Sisällönkuvailuohje](#)

HELSINGIN YLIOPISTO

- Ohje on tehty ensi sijassa Voyager- ja Aleph-kirjastojärjestelmillä luetteloivia suomalaisia kirjastoja varten, sitä voivat soveltaa myös muut MARC21-formaatin käyttäjät
- Sisällönkuvailun asiantuntijaverkosto suosittelee sisällönkuvailuohjeiden noudattamista Melindassa ja kirjastojen omissa kokoelmatietokannoissa
- Melindassa saa korjata termien virheellisiä kirjoitusasuja ja MARC21-formaatin struktuurin rikkomuksia, esim. termi väärässä kentässä

**3. Käytetään Yleistä suomalaista asiasanastoa / Allmän
tesaurus på svenska (YSA/Allärs) silloin kun se on
mahdollista ja vältetään eri sanastojen päällekkäisten
termien käyttöä**

Ks. Sisällönkuvailuohje MARC21-formaattia varten. Liite 3
Asiasanastot

[Sisällönkuvailuohje 2013](#)

HELSINGIN YLIOPISTO

- Kaikki Melindaan sisällönkuvailua tekevät osallistuvat YSA/Allärsin ylläpitoon tekemällä aktiivisesti termiehdotuksia (email: vesa-posti(at)helsinki.fi)

HELSINGIN YLIOPISTO

4. Kaikkia sanastoja, myös vieraskielisiä, voidaan käyttää

- Riippumatta sisällönkuvailtavan aineiston kielestä voidaan käyttää erikielisiä asiasanoja

5. Suositellaan ketjuttamattomien asiasanojen käyttöä

- On myös asiasanastoja, joiden rakenteeseen ja/tai indeksointikäytäntöön kuuluvat ketjut, esim. LCSH, MeSH, sao
- (Joillakin aloilla on tarkoituksenmukaista ketjuttaa myös YSA-asiasanoja)

6. Käytetään vakiintuneita kansallisia tai kansainvälisiä luokituksia

- Ks. Sisällönkuvailuohje MARC21-formaattia varten

Liite 1: Luokitusjärjestelmiä [Sisällönkuvailuohje 2013](#)

7. Suositellaan tiivistelmien ja sisällysluetteloitten tallentamista

- Esim. poiminta BookWhere- tietokannasta

LAADUKAS SISÄLLÖNKUVAILUTYÖ

- Sisällönkuvailu – aineistojen aiheiden ja teemojen kuvailu asiasanastojen, ontologioiden ja/tai luokitusten avulla – on osa laadukasta metadataa
- Laadukas sisällönkuvailu auttaa tiedonhakijaa löytämään sisällöllisesti relevantin aineiston kattavasti ja helposti
- Sisällönkuvailu palvelee IFLAn (Kansainvälinen kirjastojärjestöjen liitto) määrittelemistä bibliografisen järjestelmän neljästä päätavoitteesta kahta: löytämistä (find) ja valintaa (select) nimenomaan dokumentin sisällön perusteella

- Tavoitteet on määritelty Statement of International Cataloguing Principles (by IFLA Cataloguing Section and IFLA Meetings of Experts on an International Cataloguing Code) -julkilausumassa vuodelta 2009. Suomeksi tuo on Julkilausuma kansainvälisistä luettelointiperiaatteista
- Noita tavoitteita on tosin ko. paperissa viisi, mutta käytännössä viides (navigointi) on varmaan nähty yleensä vähemmän keskeisenä, esim. FRBR-mallissa näitä käyttäjän tarpeita on neljä ja niiden lisäksi viitataan myös navigointiin

EDELLYTYKSET SISÄLLÖNKUVAILULLE

- Laadukas sisällönkuvailu vaatii tekijältään asiantuntijuuteen perustuvaa osaamista
- Työ edellyttää taitoa analysoida tietoa, ymmärtää käsitteitä ja käyttää niitä johdonmukaisesti
- Jatkuva tieteen, tutkimuksen, median ja julkaisualan aktiivinen seuraaminen sekä kouluttautuminen että teknologisen kehityksen seuraaminen kuuluvat ammattitaitoon

- Hyvä yleissivistys, riittävä kielitaito, sopeutuminen jatkuvaan muutokseen ja teknologiseen kehitykseen ovat tarpeen
- Konkreettinen työ vaatii yhteisesti sovittujen tiedon mallinnuksen sääntöjen, standardien ja formaattien tuntemusta sekä sisällönkuvailun työkalujen, kuten luokitusten ja asiasanastojen ja ontologioiden hallintaa

HELSINGIN YLIOPISTO

- Tiedonhaun teorian ja käytännön tuntemus auttaa tuottamaan laadukasta kuvailua
- Yhteiskäyttöön suuntautuva ja kansainvälistyvä ympäristö edellyttää kykyä yhteistyöhön kansallisesti ja kansainvälisesti
- Kansallisten ja kansainvälisten järjestöjen, työryhmien ja verkostojen työhön osallistuminen tai toiminnan seuraaminen on tärkeää

- Oman toimintaympäristönsä edellyttämällä tavalla on seurattava esim. tieteenalojen, tutkimusmenetelmien ja julkaisukäytäntöjen kehittymistä
- Tieto asiakaskunnan rakenteesta ja tiedontarpeista auttaa tekemään tarkoituksenmukaista sisällönkuvailua asiakaslähtöisesti

HELSINGIN YLIOPISTO

- Oman haasteensa työhön tuo aineistojen monipuolisuus
- Kaunokirjallisuus, pelit ja muu elämyksellinen aineisto vaatii toisenlaista sisällönkuvailua kuin tietoaineisto
- Omia vaatimuksiaan on esimerkiksi musiikkiaineistolla, kartoilla ja kuva-aineistolla

- Sisällönkuvailutyö vaatii korkea-asteen koulutuksen sekä kirjasto- ja informaatioalan opinnot
- Sisällönkuvailijoiden asiantuntemuksesta on hyötyä, kun suunnitellaan uusia kirjasto- ja tietojärjestelmiä

HELSINGIN YLIOPISTO

LAADUKKAAN SISÄLLÖNKUVAILUN HYÖDYT

- Sisällönkuvailu rikastaa oleellisesti metadataa ja parantaa asiakkaan mahdollisuuksia löytää relevantteja tietosisältöjä
- Tästä hyötyvät kaikki tiedontarvitsijat, niin tutkimustietoa tarvitsevat opiskelijat, tutkijat ja päätöksentekijät kuin elämyksellistä tietoa etsivät kaunokirjallisuuden harrastajat

- Hyvin tehty työ on käytettävissä laajasti yhteiskäyttöisissä järjestelmissä ja sitä voivat hyödyntää erilaiset yhteiskunnalliset toimijat
- Kaiken sisällönkuvailun merkitys korostuu, kun tietokannat kasvavat, yhteisiä tietovarantoja otetaan käyttöön ja digitaalinen tietoympäristö laajentuu

KYSELYISSÄ ESILLE TULLUTTA

Miten sisällönkuvailtaan, kun on uusi aihealue, jolle ei löydy asiasanoja?

Vastaus:

- Käyttäkää vapaan indeksoinnin sanaryhmän sanoja ja ilmoittakaa niistä
- Tallennetaan vapaita termejä 653-kenttää
- Ehdotetaan uusia termejä YSAan
- YSA-prosessia tullaan kehittämään

Väite siitä, että Fennican asiasanoitus on epätasaista (joskus tarkkaa, joskus suppeaa)

Vastaus:

- Voi olla epätasaista

Väite siitä, että Melindassa on käytössä liikaa asiasanastoja.

Vastaus

- kirjastoilta ei voine kieltää käyttämänsä sanaston käyttöä

HELSINGIN YLIOPISTO

Millä kielellä asiasanoitetaan, kun aineistoa on usealla kielellä?

Vastaus:

- Kirjasto voi käyttää haluamaansa asiasanastoa
- YSO käännetään englanniksi

HELSINGIN YLIOPISTO

ERIKOISKIRJASTOJEN NAKOKULMA

- YSA ei välttämättä sisällä riittävän tarkkoja termejä
- Käyttäkää vapaan indeksoinnin sanaryhmän sanoja ja ilmoittakaa niistä
- Uusien termien esittäminen YSAan voi auttaa myös erikoiskirjastoja
- Kirjastojärjestelmien vapaiden termien kenttää voi myös hyödyntää
- Mahdolliset erikoissanastot voivat ehkä paremmin vastata erikoiskirjastojen tarpeisiin

KIITOS!

HELSINGIN YLIOPISTO